

ปัญหาทางกฎหมายในการจับและควบคุมตัวผู้ต้องหา¹

ณัฐภาส รัตนเสน²

สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นหลักการสำคัญของกฎหมายสมัยใหม่ภายหลังจากการเรียกร้องความเป็นธรรมจากการใช้อำนาจรัฐดำเนินคดีอย่างกดขี่ข่มเหงต่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด จนกระทั่งมีการปฏิวัติเกิดขึ้นในประเทศฝรั่งเศส ปีคริสต์ศักราช 1789 เกิดแนวความคิดการจำกัดการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปตามกฎหมาย พลเมืองทุกคนมีความเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย และกฎหมายให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพโดยมีหลักการสำคัญคือ “มนุษย์ทุกคนย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ว่า เป็นผู้กระทำความผิด จะทรมานเพื่อได้รับสารภาพไม่ได้ การจับกุมตัวต้องไม่ใช้วิธีการที่รุนแรงป่าเถื่อน”³ ซึ่งถูกรับรองไว้ในคำประกาศเสรีภาพเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและพลเมือง (French declaration of human and civic right)⁴ หลักการจำกัดอำนาจรัฐให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศและได้ถูกพัฒนามาเป็นกฎหมายระหว่างประเทศในเวลาต่อมา นั่นคือปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (Universal Declaration of Human Right UDHR) และกติการะหว่างประเทศว่าสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในมุมมองของความเป็นรัฐคือการใช้อำนาจดำเนินการแก่ผู้ที่ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม ส่วนในทางอาชญวิทยาถือว่าการกระทำความผิดของอาชญากรเป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลหรือผู้เสียหาย รัฐจึงมีหน้าที่ต้องปกป้องคุ้มครองไม่ให้ประชาชนถูกละเมิดจากการกระทำของอาชญากรด้วยการใช้อำนาจป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญามี 2 รูปแบบ⁵ คือ Crime control เป็นการดำเนินการของรัฐตามกฎหมายเพื่อควบคุมป้องกันอาชญากรรมไม่ให้ประชาชนถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพจากอาชญากร อีกรูปแบบหนึ่ง คือ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายในการจับและควบคุมตัวผู้ต้องหา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสงภักดี และคณะกรรมการสอบคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัจจวัฒน์ เรืองกาญจน์กุล

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ น้ำแท้ มีบุญสร้าง, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ, กรกฎาคม 2566, วิทยุชน กรุงเทพมหานคร, หน้า20

⁴ น้ำแท้ มีบุญสร้าง, เรื่องเดียวกัน, หน้า 20

⁵ ปรีธนา ศรีวนิชย์, รวมสรุปการสัมมนาเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม : กรณีการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ , รวมสรุปการสัมมนาทางวิชาการด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เล่ม 1 สถาบันนิติวัชร์, หน้า 19 .

Due process เป็นการดำเนินการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิดจากการใช้อำนาจรัฐ หรือเป็นกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมายนั่นเอง การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงเริ่มต้นเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยมีกฎหมายเป็นเครื่องมือของรัฐในการใช้อำนาจและกำหนดวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ซึ่งรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรักษาดุลยภาพระหว่างการใช้อำนาจในการควบคุมปราบปรามอาชญากรรมและ การคุ้มครองสิทธิของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิดจากการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งหลักการดังกล่าวเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับหลักการสิทธิมนุษยชน โดยมีปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมืองให้การรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่จะถูกดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยรัฐ เช่น ข้อที่ 8 “ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากศาลแห่งรัฐต่อการกระทำที่ล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน...” ข้อที่ 9 “บุคคลจะถูกจับกุมคุมขังหรือเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้” และในข้อที่ 11 (1) “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อน ว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับ หลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี”⁶

ในส่วนของประเทศไทยได้รับเอาอิทธิพลของกฎหมายสมัยใหม่เข้ามาตั้งแต่มีเหตุการณ์เสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตทางการศาลให้แก่ชาติตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 4 เนื่องมาจากชาติตะวันตกไม่ยอมรับกระบวนการยุติธรรมของไทยในขณะนั้นที่ใช้ระบบการดำเนินคดีแบบจารีตนครบาลตามกฎหมายตราสามดวง ซึ่งกระบวนการเริ่มต้นตั้งแต่การจับกุม ควบคุมตัว การคุมขัง ไม่มีกระบวนการที่ชัดเจนและการพิจารณายังใช้การทรมานให้มาซึ่งการรับสารภาพ ทำให้ในสมัยของรัชกาลที่ 5 มีการปฏิรูปกฎหมายขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมโดยรับเอาหลักการของกฎหมายตะวันตกเป็นแบบอย่างในการร่างกฎหมายขึ้นใหม่ในประเทศไทย⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิจารณาลงโทษอย่างเป็นขั้นตอนกระบวนการและมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำความผิดไม่ให้ถูกละเมิดจากการใช้อำนาจรัฐในกระบวนการดังกล่าว

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเป็นเครื่องมือของรัฐในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดตั้งแต่กระบวนการก่อนการพิจารณาได้แก่การจับ คั้น ขัง การสืบสวน สวบสวน และกระบวนการพิจารณา ได้แก่ การพิจารณาคดีของศาลภายหลังมีการนำตัวผู้กระทำความผิดฟ้องต่อศาลแล้ว ซึ่งขั้นตอนเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมัก เริ่มต้นด้วยการจับ ทั้งที่เมื่อมีผู้เสียหายร้องทุกข์ หรือมีผู้กล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิดขึ้น บุคคลนั้นย่อมตกอยู่ในฐานะของผู้ถูกกล่าวหาและยังคงได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการ

⁶ ปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน, กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, หน้า 22-23.

⁷ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 7 (มิถุนายน 2551), หน้า 182.

กระทำความผิดอันที่จริงแล้วไม่ใช่การมุ่งเน้นที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐ⁸ การจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 บัญญัติว่า “การจับจะต้องกระทำโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและต้องมีหมายจับ...” หมายจับเป็นหมายอาญาประเภทหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (9)⁹ ผู้มีอำนาจในการออกหมายจับคือ ศาล และผู้มีอำนาจร้องขอให้ออกหมายจับคือพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามหรือตำรวจที่มียศตั้งแต่ชั้น นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง¹⁰ โดยการออกหมายจับนั้นต้องปรากฏเหตุที่จะออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66¹¹ และเมื่อจับแล้วจะต้องมีการควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ในอำนาจรัฐต่อไปตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด จะเห็นได้ว่าการจับและการควบคุมตัวเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่รัฐใช้บังคับแก่ประชาชนผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด มีผลเป็นการจำกัดสิทธิ เสรีภาพในร่างกายโดยจำกัดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทาง¹² ซึ่งนอกจากปญญาสาทว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวแล้ว ยังมีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) รับรองคุ้มครองสิทธิ ในข้อที่ 9 (1) “บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”¹³ หลักการดังกล่าวถูกนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ด้วยเช่นกันในมาตรา 28 “การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”¹⁴ มาตรา 29 วรรคสอง “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” และมาตรา 29 วรรคสาม “การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำมิได้เพิกขังเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี”¹⁵ การใช้มาตรการบังคับทางอาญาไม่ว่าจะเป็นการจับหรือควบคุมตัว จึงต้องปรากฏจากข้อเท็จจริงว่ามีความจำเป็นต้องเอาตัว

⁸ คณิต ณ นคร, การออกหมายจับและหมายค้นประสพการณ์ของต่างประเทศและประเทศไทย, ดุลพาห (กันชาชน - ธันวาคม 2554) เล่ม3 ปีที่58,หน้า15.

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(9) .

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 .

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 .

¹² คณิต ณ นคร,กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2 มกราคม 2536,หน้า 134 .

¹³ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR), ข้อ9,สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน,หน้าที่ 34

¹⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28.

¹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29.

บุคคลไว้ในอำนาจรัฐนั้นคือ เหตุหลัก และเหตุรอง รวมตลอดถึงการควบคุมตัวเช่นกันต้องมีกำหนดระยะเวลาชัดเจนโดยถือการไม่ควบคุมเป็นหลัก การควบคุมเป็นข้อยกเว้น และรัฐต้องมีการเยียวยาบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานจากการใช้อำนาจรัฐโดยกำหนดมาตรการการเยียวยาที่มีรูปแบบการเยียวยาที่ชัดเจนจากกระบวนการทางศาล

ดังนั้นจากการศึกษาค้นคว้า ความหมาย ความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจับและการควบคุมตัว พบว่าการจับและการควบคุมตัวมีปัญหาดังต่อไปนี้

ปัญหาประการแรกคือ ปัญหาเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 วรรค 2 ที่บัญญัติให้บุคคลที่ไม่มาตามหมายเรียกโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรถูกสันนิษฐานว่าจะหลบหนี สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อสันนิษฐานในกรณีที่ไม่มีมาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ซึ่งหากพิจารณาตามนัยของบทบัญญัติตามวรรคสองให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐในการสันนิษฐานว่าบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้กระทำความผิดอาญาแล้วไม่มาตามหมายเรียกโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร จะหลบหนี จึงเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ผู้ขอออกหมายจับใช้เป็นเงื่อนไขในการขอออกหมายจับได้โดยง่าย ซึ่งการออกหมายเรียกไปยังบุคคลผู้ถูกกล่าวหา และการไม่มาตามหมายเรียกโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรนั้น อาจเกิดจากหลายปัจจัย เช่น ข้อผิดพลาดในการส่งหมายเรียกนั้น เนื่องจากการส่งหมายเรียกอาจส่งให้แก่สามี ภริยา ญาติ หรือผู้ปกครองของผู้ต้องหาแทนไว้ก็ได้ หรือเป็นกรณีที่ไม้อาจไปตามหมายเรียกโดยสามารถชี้แจงเหตุที่ไม่อาจไปตามหมายเรียก แต่จะเป็นข้อแก้ตัวอันควรหรือไม่ เกิดจากกระบวนการที่ศาลเป็นผู้พิจารณาจากพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานผู้ออกหมายเรียกเสนอต่อศาลเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งการเสนอพยานหลักฐานดังกล่าวอาจเป็นความเชื่อในทางอัตวิสัย (Subjective) เพียงอย่างเดียว ว่าข้อเท็จจริงที่บุคคลไม่มาตามหมายเรียกนั้นบุคคลดังกล่าวอาจหลบหนี และใช้เป็นข้อสันนิษฐานว่าจะหลบหนีตามที่กฎหมายบัญญัติโดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงในทางภาวะวิสัย (Objective) และข้อเท็จจริงที่แสดงถึงหลักความเป็นไปได้ (Fair Probability) ว่าบุคคลหลบหนีหรืออาจหลบหนีอย่างไร ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 อนุมาตรา (2) ก็ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า “...มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี...” การขยายความให้มีการสันนิษฐานว่าบุคคลไม่มาตามหมายเรียกโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรจะหลบหนีนั้นส่งผลให้เจ้าพนักงานผู้ออกหมายเรียกเสนอพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อขอออกหมายจับ ไม่ได้เสนอข้อเท็จจริงที่เป็นไปตามหลักเหตุอันควรเชื่อ (Probable cause) ที่ต้องประกอบด้วย¹⁶ ข้อเท็จจริงในทางอัตวิสัย (Subjective) ข้อเท็จจริงในทางภาวะวิสัย (Objective) และข้อเท็จจริงที่แสดงถึงหลักความเป็นไปได้ (Fair Probability)

¹⁶ จินตนิ หะวานนท์, สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ (พิมพ์ครั้งที่ 2, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2544), หน้า

เหตุแห่งการออกหมายจับก็คือความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ การออกหมายจับจึงต้องมีความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ความจำเป็นดังกล่าวไม่ใช่เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานหรือศาล¹⁷ แต่เป็นความจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยเรียบร้อย เพื่อประกันการมีตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยและเพื่อประกันการบังคับโทษ โดยเหตุที่แสดงถึงความจำเป็นจะมีทั้งเหตุหลักและเหตุรอง ซึ่งเหตุหลัก คือ เหตุหลบหนี เหตุยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และเหตุก่ออันตรายประการอื่น ส่วนเหตุรองคือ เหตุแห่งความร้ายแรงของความผิด¹⁸ โดยเหตุหลบหนี หรือน่าเชื่อว่าจะหลบหนี จะต้องปรากฏพฤติการณ์จากข้อเท็จจริงว่าบุคคลนั้นจะหลบหรือไม่ จะใช้เพียงข้อสันนิษฐานไม่ได้ เทียบเคียงกับมาตรการบังคับทางอาญาของประเทศเยอรมนี มี 3 มาตรการคือ¹⁹ การจับชั่วคราว การออกหมายนำ และการออกหมายจับ โดยการออกหมายนำเป็นการบังคับแก่บุคคลที่ไม่ปรากฏตัว หรือไม่มาตามหมายเรียกผู้พิพากษาได้สวนหรือพนักงานอัยการสามารถออกหมายนำเพื่อจับตัวบุคคลตามหมายเรียกมาดำเนินการสอบสวนได้ ต่อมาคือการออกหมายจับ ต้องมีเหตุออกหมายจับตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนี ที่เกี่ยวกับการจับและควบคุมตัว มาตรา 112 บัญญัติไว้ 4 ประการ²⁰ คือ หลบหนีหรือน่าจะหลบหนี มีเหตุอันตรายจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน เหตุจะไปกระทำความผิดซ้ำ เหตุมีความสงสัยอย่างชัดแจ้งว่ากระทำความผิดร้ายแรงตามที่ระบุไว้ จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนี ที่เกี่ยวกับการจับและควบคุมตัวบัญญัติ แยกระหว่างการจับโดยอาศัยเหตุในหมายนำและการจับโดยอาศัยเหตุหลบหนี ในการออกหมายจับไว้ชัดเจนไม่มีการนำเอาเหตุที่บุคคลไม่มาตามหมายเรียกหรือหมายนำมาเป็นข้อสันนิษฐานขยายความของเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีอันเหตุหลักในการออกหมายจับที่ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ประกอบกัน จะอาศัยการคาดคะเนหรือการสันนิษฐานไม่ได้²¹

แม้ว่าการเรียกและการจับเป็นเรื่องเดียวกัน แต่ก็มีเหตุผลของการออกหมายจับต่างกันดังนี้ การเรียกของพนักงานสอบสวนนั้นอาจเรียกผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลใดก็ได้ที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาเพื่อ

¹⁷ คณิต ณ นคร, เมื่อกระบวนการยุติธรรมถูกใช้เป็นเครื่องมือในทางการเมือง, เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ 2, วันที่ 5 ธันวาคม 2550, หน้า 8.

¹⁸ คณิต ณ นคร, เรื่องเดิม, หน้า 6.

¹⁹ ณรงค์ มณีโชติ, การคุ้มครองสิทธิของประชาชนเกี่ยวกับการค้นการจับกุม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 (วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2543), หน้า 19.

²⁰ สุภัทรา ลีมี, ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามเหตุจับในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, สารนิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2565, หน้า 75.

²¹ ข้อพิจารณาประกอบการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ.2547, สำนักงานศาลยุติธรรม, (พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ.2547 หจก. โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ กรุงเทพมหานคร), หน้า 59.

สอบถามข้อเท็จจริง หรือทำการสอบสวน หากผู้ถูกเรียกไม่มาก็เป็นอำนาจในการนำตัวมาเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ระบุในหมายเรียก อำนาจในการนำตัวมาก็คือการออกหมายจับ แต่เป็นการออกหมายจับโดยอาศัยเหตุว่าบุคคลไม่มาตามหมายเรียกจึงต้องจับเพื่อนำตัวมาดำเนินการตามหมายเรียก เมื่อนำตัวมาดำเนินการตามหมายเรียกแล้วย่อมต้องปล่อยตัวบุคคลนั้นไปเนื่องจากความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐหมดสิ้นไปแล้ว ส่วนกรณีการออกหมายจับโดยอาศัยเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลนั้นจะหลบหนีซึ่งเป็นเหตุหลัก (Primary) ต้องปรากฏจากข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วยืนยันได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีหรือมีข้อเท็จจริงที่แสดงความเสี่ยงที่ผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนี โดยข้อเท็จจริงต้องแสดงให้เห็นถึงพฤติการณ์ ทั้งที่เป็นอวัสัยและภาวะวิสัยที่มีน้ำหนักพอๆกัน นั้นหมายความว่า ตัวของเจ้าหน้าที่ ต้องได้สัมผัสกับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ของแต่ละเรื่องแต่ละคดีไปประกอบกับประสบการณ์ของตนที่ผ่านมาอันเป็นความเชื่อที่เป็น อวัสัยของตัวเจ้าหน้าที่ ส่วนการมีความเป็นไปได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะหลบหนีโดยพิจารณาจากลักษณะเฉพาะตัวและพฤติการณ์ของผู้ถูกกล่าวหา อาทิเช่น ความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นกับสถานที่ บุคคลในครอบครัวหรือคนใกล้ชิด หน้าที่การงานของบุคคลนั้น หรือแหล่งที่อยู่ เป็นต้น อันเป็นความเชื่อที่เป็นภาวะวิสัยถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ

ดังนั้นการที่กฎหมายเปิดช่องให้สันนิษฐานว่าบุคคลจะหลบหนีในกรณีไม่มาตามหมายเรียกโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร เป็นการให้น้ำหนักไปทางแนวคิดป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (Crime control) มากกว่าแนวคิดกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย (Due Process) กล่าวคือเน้นไปที่ความรวดเร็วในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่โดยการเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้ข้อสันนิษฐานเป็นเหตุในการออกหมายจับได้ มากกว่าที่จะพิจารณาในทางข้อเท็จจริงและปรากฏตามพฤติการณ์ ส่งผลให้เกิดการออกหมายจับโดยไม่จำเป็น ก่อให้เกิดผลร้ายแก่บุคคลที่อาจถูกขังในระหว่างการสอบสวนได้เพราะเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนีเป็นเหตุเดียวกันในการออกหมายจับ ออกหมายขัง และการไม่ปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 71 และ มาตรา 108/1

ปัญหาประการที่สอง ปัญหาสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งศาลกรณีไม่เพิกถอนหรือแก้ไขหมายจับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 59 และมาตรา 59/1

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 วรรคหนึ่งและวรรคสองได้บัญญัติถึงอำนาจศาลในการออกหมายจับ และบุคคลที่มีอำนาจร้องขอต่อศาลในการออกหมายจับ ไว้ว่า

“ศาลจะออกหมายจับ หมายค้น หรือหมายขังตามที่ศาลเห็นสมควรหรือมีผู้ร้องขอก็ได้

ในกรณีที่ผู้ร้องขอเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามหรือตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป”

และ มาตรา 59/1 วรรคหนึ่ง บัญญัติถึงการพิจารณาของศาลในการออกหมาย ไว้ว่า

“ก่อนออกหมาย จะต้องปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรที่ทำให้ศาลเชื่อได้ว่ามีเหตุที่จะออกหมายตามมาตรา 66 มาตรา 69 หรือมาตรา 71”

บทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการออกหมายจับนั้นเป็นเรื่องระหว่างพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจกับศาล โดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ดำเนินการเสนอพยานหลักฐานในการขอออกหมายจับ และศาลเป็นผู้พิจารณาว่ามีเหตุที่จะขอออกหมายจับหรือไม่การขอออกหมายจับในประเทศไทย เป็นระบบการดำเนินคดีที่แยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกัน เจ้าพนักงานตำรวจเป็นฝ่ายสืบสวนสอบสวนและขอออกหมายจับ โดยให้ศาลเป็นผู้กั้นกรองและออกหมายจับจึงอาจก่อให้เกิดปัญหาว่าบางกรณีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เสนอต่อศาลในการออกหมายจับนั้นอาจมีความผิดพลาดหรือ ออกหมายจับไว้ก่อนโดยยังไม่ปรากฏเหตุที่มีความจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐอันเป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้ถูกออกหมายจับเกินควร หากการขอออกหมายจับของเจ้าพนักงานตำรวจ มีข้อบกพร่องในการนำเสนอพยานหลักฐาน เช่น กรณีการออกหมายจับผิดตัวเนื่องจากการมีชื่อและนามสกุลสะกดเหมือนกัน ไม่ได้มีการยืนยันตรวจสอบเลขบัตรประจำตัวประชาชนจากผู้กล่าวหา หรือ กรณีที่ไม่มีความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เนื่องจากบุคคลผู้ถูกออกหมายจับไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี หรือไม่พฤติการณ์ที่จะยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายใดๆซึ่งศาลอาจออกหมายจับตามที่เจ้าพนักงานตำรวจขอเนื่องจากกระบวนการนำเสนอพยานหลักฐานและพิจารณาพยานหลักฐานในการออกหมายจับเป็นเรื่องระหว่างเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจขอหมายจับและศาลผู้มีอำนาจออกหมายจับ การนำเสนอพยานหลักฐานประกอบการขอหมายจับอาจนำเสนอข้อเท็จจริงในทางอวัติสัยเพียงด้านเดียวไม่ได้แสดงถึงเหตุอันควรเชื่อที่เป็นภาวะวิสัย และข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความเป็นไปได้ ศาลซึ่งไม่มีเครื่องมือในการแสวงหาข้อเท็จจริงมากนักประกอบกับการคำนึงถึงความรวดเร็วในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (crime control) มีข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกา²² ที่บุคคลผู้ถูกออกหมายจับ ขอให้ศาลเพิกถอนหมายจับแต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่เพิกถอนหมายจับ ต่อมาบุคคลดังกล่าวได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์มีคำสั่งกลับคำสั่งของศาลชั้นต้น โดยให้เพิกถอนหมายจับ แต่เจ้าพนักงานตำรวจผู้ร้องขอออกหมายจับได้ฎีกาในประเด็นว่าบุคคลผู้ถูกออกหมายจับมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นในเรื่องคำร้องขอให้เพิกถอนหมายจับได้หรือไม่ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยและมีคำสั่งให้ยกอุทธรณ์ของบุคคลผู้ถูกออกหมายจับและยกคำสั่งของศาลอุทธรณ์ จึงมีข้อสังเกตว่าเมื่อมีการอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์กลับมีคำสั่งให้เพิกถอนหมายจับ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ามีข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นเหตุในการออกหมายจับ แสดงให้เห็นว่า คำสั่งออกหมายจับแม้จะเป็นคำสั่งที่เป็นมาตรการ แต่ก็มีผลเป็นการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ ของบุคคลเช่นกันหากคำสั่งดังกล่าวออกมาด้วยเหตุผลที่ไม่ได้คำนึงถึงเหตุหลักในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐหรือตรวจสอบความถูกต้องของตัวผู้ถูกออกหมายจับว่าเป็นบุคคลคนเดียวกับ

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 479/2555

ผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 และมาตรา 59/1 ไม่ได้บัญญัติให้สิทธิในการอุทธรณ์แก่บุคคลผู้ถูกออกหมายจับ ในกรณีคำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่เพิกถอนหมายจับที่มีเหตุให้เพิกถอนได้ ต่อศาลที่สูงกว่าเพื่อเป็นการทบทวนเหตุผลในการออกหมายจับอีกครั้ง

ปัญหาประการที่สาม ปัญหาความชัดเจนของมาตรการเยียวยาในกรณีออกหมายจับโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 วรรคท้าย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 วรรคท้าย “...หากความปรากฏต่อศาลว่าได้มีการออกหมายไปโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ศาลอาจมีคำสั่งให้เพิกถอนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงหมายเช่นว่านั้นได้ ทั้งนี้ ศาลจะสั่งให้ผู้ร้องขอจัดการเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่เห็นสมควรก็ได้” การออกหมายจับเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่อาศัยความรวดเร็วในการดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยในการสอบสวน และได้ตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินการ ฟ้องคดีต่อศาล ตามวัตถุประสงค์ของการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ แต่การดำเนินการของรัฐที่รวดเร็วบางกรณีก็อาจเกิดข้อผิดพลาด เช่นกรณีการออกหมายจับผิดตัวโดยบุคคลมีชื่อและนามสกุลซ้ำกัน อันเกิดจากข้อบกพร่องในการตรวจสอบและนำเสนอพยานหลักฐานในการขอหมายจับ จะเห็นได้ว่ามาตรา 59 วรรคท้าย ไม่ได้บัญญัติให้สิทธิแก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการออกหมายจับโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย สามารถยื่นคำร้องต่อศาลโดยตรงเรียกค่าทดแทนจากผู้ร้องขอออกหมายจับ และไม่ได้กำหนดถึงมาตรการเยียวยาว่าจะเยียวยาโดยใช้มาตรการใดบ้าง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 วรรคท้าย บัญญัติไว้แต่เพียงให้ศาลสั่งให้ผู้ร้องขอออกหมายเยียวยาตามที่เห็นสมควรเท่านั้น และเนื่องจากการจับกุมตามหมายจับบุคคลผู้ถูกจับมีสถานะเป็นผู้ต้องหา ยังไม่ได้มีสถานะเป็นจำเลยจึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 หรือจะให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายไปดำเนินการยื่นคำร้องขอรับเงินจากกองทุนยุติธรรมเป็นการผลักภาระให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายต้องไปดำเนินการขอรับการเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองซึ่งมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ทั้งที่ความเสียหายเกิดจากการดำเนินการของรัฐที่เน้นความรวดเร็วในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และความเสียหายนั้นปรากฏชัดอยู่แล้ว หน่วยงานรัฐจึงต้องมีการรับผิดชอบเยียวยาในผลของการละเมิดสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนของประชาชนด้วย จึงไม่สอดคล้องกับหลักการสหประชาชาติว่าด้วยการชดเชยเยียวยาฯ ที่กำหนดรูปแบบการเยียวยาบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนไว้ 5 รูปแบบ²³เป็นแนวทางให้ประเทศสมาชิกได้ใช้ในการปรับปรุงกฎหมายภายในและแม้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยรับรองถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะเยียวยาแก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายในกรณีหมายจับฝ่าฝืนต่อกฎหมายในคำ

²³ สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและการชดเชยความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและกว้างขวาง : คู่มือนักปฏิบัติเล่ม 2, (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการ นักนิติศาสตร์สากล สำนักงานภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก, 2551), หน้า 22-23.

พิพากษาศาลฎีกาที่ 479/2555 ก็ตาม แต่การเยี่ยวบุคคลผู้ได้รับความเสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 วรรคสี่ตอนท้ายไม่ได้เกิดขึ้นในทางความเป็นจริง ส่งผลให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการออกหมายจับโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมายไม่ว่าจะกรณีใดก็ตามไม่ได้รับการเยียวยาตามมาตราดังกล่าว

ปัญหาประการที่สี่ ปัญหาการควบคุมตัวผู้ถูกจับในกรณีความผิดลหุโทษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 87 วรรคสอง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีความผิดลหุโทษ จะควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามค่าไถ่การและที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น” จะเห็นได้ว่ามาตรา 87 วรรคสอง บัญญัติถึงการควบคุมตัวไว้เป็นหลักกว้างๆ ไม่จำกัดระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาอย่างชัดเจน ส่งผลให้เจ้าพนักงานอาจใช้โอกาสกระทำการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาได้มากขึ้น พนักงานสอบสวนอาจไม่เร่งดำเนินการถามค่าไถ่การให้แล้วเสร็จ อันเป็นการเปิดช่องให้เจ้าพนักงานประวิงการดำเนินการหรือดำเนินการล่าช้า การกำหนดกรอบระยะเวลาในกรณีความผิดลหุโทษว่าการควบคุมตัวได้เท่าเวลาที่จะถามค่าไถ่การนั้นไม่ควรเกินเวลาที่ชั่วโม่งจะเป็นเกณฑ์ในการกำหนดกรอบและเป็นหลักประกันแก่ผู้ต้องหาได้อย่างชัดเจนว่าตนจะถูกควบคุมตัวไว้เป็นระยะเวลาเท่าใดและรับรองว่าบุคคลจะไม่ถูกจำกัดเสรีภาพเกินความจำเป็น

ดังนั้นเพื่อให้การจับและควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม และเกิดความสมดุลในการใช้อำนาจรัฐทั้งในรูปแบบ การควบคุมและป้องกันอาชญากรรม (Crime control) กับ กระบวนการที่เป็นธรรม (Due Process) ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

ปัญหาประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 วรรค 2

ผู้ศึกษาเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 ดังนี้

เดิม มาตรา 66 บัญญัติว่า “เหตุที่จะออกหมายจับมีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ

(2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี”

ขอเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “เหตุที่จะออกหมายจับมีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ

(2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

(3) เมื่อมีความจำเป็นต้องนำตัวบุคคลผู้ไม่มาตามหมายเรียกโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรมาเพื่อดำเนินการสอบสวน”

ปัญหาประการที่สอง ปัญหาสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งศาลกรณีไม่เพิกถอนหรือแก้ไขหมายจับ ผู้ศึกษาเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59/1 ดังนี้ เดิม มาตรา 59/1 บัญญัติไว้ว่า “ก่อนออกหมาย จะต้องปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรที่ทำให้ศาลเชื่อได้ว่ามีเหตุที่จะออกหมายตามมาตรา 66 มาตรา 69 หรือมาตรา 71

คำสั่งศาลให้ออกหมายหรือยกคำร้องจะต้องระบุเหตุผลของคำสั่งนั้นด้วย หลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องขอ การพิจารณารวมทั้งการออกคำสั่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

ขอเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “ก่อนออกหมาย จะต้องปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรที่ทำให้ศาลเชื่อได้ว่ามีเหตุที่จะออกหมายตามมาตรา 66 มาตรา 69 หรือมาตรา 71

คำสั่งศาลให้ออกหมายหรือยกคำร้องจะต้องระบุเหตุผลของคำสั่งนั้นด้วย บุคคลผู้ถูกออกหมายจับอาจขอให้ศาลที่ออกหมาย เพิกถอนหมายจับที่มีเหตุให้เพิกถอนได้ ถ้าศาลที่ออกหมายมีคำสั่งไม่เพิกถอนหมายจับนั้น บุคคลผู้ถูกออกหมายจับอาจอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่เพิกถอนหมายจับต่อศาลอุทธรณ์ภายในหนึ่งเดือนนับแต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งไม่เพิกถอนหมายจับ และให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด

หลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องขอ การพิจารณารวมทั้งการออกคำสั่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

ปัญหาประการที่สาม ปัญหาความชัดเจนของมาตรการเยียวยาในกรณีออกหมายจับโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมาย

ผู้ศึกษาเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 59 วรรคท้ายดังนี้ ดังนี้

เดิม มาตรา 59 วรรคท้าย บัญญัติว่า “เมื่อได้มีการออกหมายตามวรรคสามแล้ว ให้ศาลดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขอหมายมาพบศาลเพื่อสาบานตัวโดยไม่ชักช้าโดยจดบันทึกถ้อยคำดังกล่าว และลงลายมือชื่อของศาลผู้ขอออกหมายไว้ หรือจะใช้เครื่องบันทึกเสียงก็ได้โดยจัดให้มีการถอดเสียงเป็นหนังสือและลงลายมือ

ชื่อของศาลผู้ออกหมาย บันทึกที่มีการลงลายมือชื่อรับรองดังกล่าวแล้ว ให้เก็บไว้ในสารบบของศาล หากความปรากฏต่อศาลในภายหลังว่าได้มีการออกหมายไปโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ศาลอาจมีคำสั่งให้เพิกถอนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงหมายเช่นว่านั้นได้ ทั้งนี้ ศาลจะสั่งให้ผู้ร้องขอจัดการเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่เห็นสมควรก็ได้”

ขอเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “เมื่อได้มีการออกหมายตามวรรคสามแล้ว ให้ศาลดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขอหมายมาพบศาลเพื่อสาบานตัวโดยไม่ชักช้าโดยจดบันทึกถ้อยคำดังกล่าว และลงลายมือชื่อของศาลผู้ขอออกหมายไว้ หรือจะใช้เครื่องบันทึกเสียงก็ได้โดยจัดให้มีการถอดเสียงเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของศาลผู้ออกหมาย บันทึกที่มีการลงลายมือชื่อรับรองดังกล่าวแล้ว ให้เก็บไว้ในสารบบของศาล หากความปรากฏต่อศาลในภายหลังโดยศาลเห็นเองหรือบุคคลผู้ถูกออกหมายจับยื่นคำร้องต่อศาลว่าได้มีการออกหมายไปโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ศาลอาจมีคำสั่งให้เพิกถอนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงหมายเช่นว่านั้นได้ ทั้งนี้ ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องขอออกหมาย เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

(1) ค่าทดแทนจากการขาดรายได้ในการทำงาน

(2) ค่าทดแทนจากการถูกควบคุมหรือคุมขังตามหมายจับ ในอัตรา 500 บาทต่อหนึ่งวัน นับจากวันที่ถูกควบคุมตัวตามหมายจับ

(3) ค่าทดแทนความเสียหายอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร”

ปัญหาประการที่สี่ ปัญหาการควบคุมตัวผู้ถูกจับในกรณีความผิดหุโทษ

ผู้ศึกษาเสนอแนะให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสอง ดังนี้

เดิม มาตรา 87 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีความผิดหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การและที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น”

ขอเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมเป็น “ในกรณีความผิดหุโทษ จะควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อถามคำให้การและที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินแปดชั่วโมงนับแต่ผู้ถูกจับถูกควบคุมตัว”

เอกสารอ้างอิง

กรมองค์การต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. กรกฎาคม 2551.

คณิต ฌ นคร. **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. พิมพ์ครั้งที่ 2 มกราคม 2536. กรุงเทพมหานคร.

คณิต ฌ นคร. “การออกหมายจับและหมายค้นประเทศต่างของประเทศและ ประเทศไทย”. **ดุลพาห** (กันยายน - ธันวาคม 2554) เล่ม 3 ปีที่ 58.

คณิต ฌ นคร. เมื่อกระบวนการยุติธรรมถูกใช้เป็นเครื่องมือในทางการเมือง. **เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.) รุ่นที่ 2**. วันที่ 5 ธันวาคม 2550.

คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล สำนักงานภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก. **สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและการชดเชยความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและกว้างขวาง : คู่มือนักปฏิบัติ** เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร ,2551.

จิรนิติ หะวานนท์. **สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ**. พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2544. สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพมหานคร.

ณรงค์ มณีโชติ. “การคุ้มครองสิทธิของประชาชนเกี่ยวกับการค้นการจับกุม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540”. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา. 2543.

น้ำแท้ มีบุญส้าง. **กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ**. สำนักพิมพ์วิญญูชน, กรกฎาคม 2566.

ปาริณา ศรีวนิชย์. “รวมสรุปการสัมมนาเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม : กรณีการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ” , รวมสรุปการสัมมนาทางวิชาการด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เล่ม 1 สถาบันนิติวัชร์.

สุภัทรา ลุ่มปี. “ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามเหตุจับในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”. สารนิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2565.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย**. สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 7 (มิถุนายน 2551) .

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน. **กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)**.

สำนักงานศาลยุติธรรม, **ข้อพิจารณาประกอบการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ.2547**, (พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ.2547 หจก.โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ กรุงเทพมหานคร).

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา